

21.06.2017

POL-2017-8161

Oikeusministeriö

VIITE: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 21.4.2017 mietinnöstä "Tiedustelutoiminnan valvonta"

Poliisihallituksen lausunto

Taustaa

Oikeusministeriö asetti 17.10.2016 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella parlamentaarisen seurantaryhmän ohjauksessa tarpeellinen lainsäädäntö siviili- ja sotilasviranomaisten tiedustelutoiminnan valvonnan järjestämiseksi. Valvontajärjestelmän tuli muodostua sekä parlamentaarisesta valvonnasta että laillisuusvalvonnasta vastaavasta viranomaisesta.

Työryhmä ehdottaa tiedustelutoiminnan valvonnasta annettavan lain säätämistä. Tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnasta huolehtisi uusi viranomainen, tiedusteluvaltuutettu. Tiedusteluvaltuutettu toimisi tietosuojavaltuutetun toimiston yhteydessä ja olisi toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton. Valtuutetun tehtävänä olisi valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa. Tiedusteluvaltuutetulla olisi vahva asema ja tehokkaat toimivaltuudet laillisuusvalvonnassa. Lisäksi laissa huolehdittaisiin yksilön oikeusaseman turvaamisesta tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnassa.

Lausunto

Tiedustelutoiminnan kehittäminen on yksi aivan keskeinen osa yhteiskunnan valmistautuessa varautumaan uudenlaisiin uhkiin, jotka turvallisuuspoliittisessa toimintaympäristössä tapahtuneet viimeaikaiset muutokset ovat tuoneet tullessaan. Toisaalta Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeusveloitteet ja Euroopan unionin oikeusjärjestys edellyttävät tehokasta ja riippumatonta tiedustelutoiminnan valvontaa, joten samaan aikaan tiedustelutoimintaa koskevan lainsäädännön kanssa on välttämätöntä kehittää myös tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontajärjestelmää sekä siihen liittyvää lainsäädäntöä.

Poliisihallitus pitää perusteltuna ehdotettua ratkaisua, että tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaa varten perustetaan kokonaan uusi itsenäinen viranomainen, tiedusteluvaltuutettu. Tiedustelutoiminta ja siihen liittyvä laillisuusvalvonta on oma vaativa tehtäväkenttensä, ja laillisuusvalvonnan tason kannalta on hyvä asia, että toimialaan liittyvä tietämys ja ammattitaito keskittyvät erityiselle asiantuntijavaltuutetulle. Järjestelmän etuna erityisesti sen uskottavuuden kannalta on, että tiedusteluvaltuutettu on täysin riippumaton tiedustelutoimintaa suorittavista tahoista. Tiedusteluvaltuutettu ei ole

myöskään niin sanottu viimeinen laillisuusvalvontaviranomainen, sillä tiedusteluvaltuutetun tehtävät ja toimivaltuudet eivät rajoita ylimpien laillisuusvalvojen valvontatoimivaltaa. Ehdotetussa järjestelmässä tiedusteluvaltuutetulla on laillisuusvalvonnan ohella luonteva ja keskeinen rooli myös toimialaan liittyvän lainsäädännön kehittäjänä.

Tiedustelutoiminta ja siihen liittyvä laillisuusvalvonta on kaiken kaikkiaan vaativa erityinen kokonaisuus, jonka kattava hallitseminen edellyttää pitkälle menevää erikoistumista. Tiedusteluvaltuutetulle ehdotetaan erittäin laajoja toimivaltuuksia, ja ääritapauksissa tiedusteluvaltuutetun ratkaisulla saatetaan olla välittömiä vaikutuksia jopa tiedustelua suorittavan tahon operatiiviseen toimintaan. Edellä lausutusta johtuen tiedusteluvaltuutetun valinnassa tulee säädettyjen kelpoisuusvaatimusten osalta painottaa erityisesti hyvää perehtyneisyyttä viran tehtäväalaa. Näin huolimatta siitä, että tiedusteluvaltuutetulla on käytössään tarpeellinen määrä tehtäväalaa perehtyneitä asiantuntijoita. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan tiedusteluvaltuutetun asemassa toimiminen edellyttää laajan toimialaan liittyvän lainsäädännön tuntemuksen ohella myös riittävää tiedustelutoiminnan käytännön tunte-
musta.

Tiedusteluvaltuutetun toimistossa tullaan käsittelemään paljon arkaluontoista ja salassa pidettävää tietoa, joten tiedusteluvaltuutetulta sekä kaikilta tiedusteluvaltuutetun toimistossa työskenteleviltä henkilöiltä voidaan edellyttää erityistä nuhteettomuutta. Lakiehdotuksen 16 §:n perusteluissa on todettu olevan perusteltua, että tiedusteluvaltuutetusta tehdään laaja henkilöturvallisuusselvitys. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan tiedusteluvaltuutetun ohella myös kaikki muut tiedusteluvaltuutetun toimistossa työskentelevät henkilöt tulee saattaa laajan turvallisuusselvityksen piiriin.

Poliisihallitus ei näe tarpeellisena mietinnössä ehdotettua tiedusteluvaltuutetun mahdollisuutta keskeyttää tai lopettaa tiedustelumenetelmän käyttö ilman, että tiedustelua suorittavaa viranomaista kuullaan ennen päätöksen tekemistä. Erityisesti työturvallisuusnäkökohtien huomioimisen kannalta olisi tärkeää, että päätöksen tekeminen edellyttäisi tiedustelua suorittavan viranomaisen kuulemista.

Poliisijohtaja

Tomi Vuori

Poliisitarkastaja

Henry Lehti

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 21.06.2017 klo 11:07. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.